

Пасторальний Лист Української Католицької Єпархії в Канаді

Духовенству, Монахам, Ченцям і Всім

Символ Віри та *Filioque*

Вступ

В 325 році, 318 єпископів зібралися в Нікеї (сьогодні Туреччина) на вселенський собор, щоб вирішити важливі питання для Церкви.

Одним з їхніх найважливіших досягнень було визначення віри, об'явленої їм Святим Духом, і викладеної в Символі віри.

Згодом, в 381 році, Символ віри був визнаний 150 єпископами, які зібралися на новий єкуменічний собор в Константинополі, відомий своїми додатками про вчення Святого Духа.

Цей Символ віри відомий сьогодні як Нікейсько-Константинопольський.

Він зберігся на протязі багатьох століть, аж до сьогоднішніх днів, як дар Святого Духа для Церкви і для всіх людей.

Він виявляє основні правди віри про Святу Трійцю:

«Вірую в єдиного Бога Отця вседержителя...»

«І в єдиного Господа Ісуса Христа Сина Божого...»

«І в Духа Святого, Господа животоного...»

Filioque («і Сина»)

Порівнюючи Символ віри з 325 року і Символ віри, який ми молимося сьогодні, можемо зауважити такі розбіжності.

Звернім увагу, що в Божественній Літургії, у Символі віри, слова «і Сина» («*filioque*» по латині) є в дужках. Чому?

Це важливе питання, тому що наша віра в Пресвяту Трійцю є серцем нашої віри.

Слова «і Сина» було додано в четвертому сторіччі Отцями Латинської Церкви. Пізніше, в шостому столітті, Іспанська Церква додала їх до Символу віри тільки для місцевого вжитку. Але більшість Римо-католицької Церкви утримувалася від зміни. Тоді Церква в Іспанії, яка заперечувала Божество Божого Сина, боролася проти Аріянізму, ересі.

У восьмому столітті, Імператор Карло Великий наказав, щоб «і Сина» було додано до Символу віри на цілому Заході Франкського

Королівства. Накінець, в одинадцятому столітті, Папа Венедикт VIII додав до Символу віри ці слова для цілої Латинської Церкви.

Зрештою, Українська Католицька Церква додала слова «і Сина» на кінці сімнадцятого століття, щоб більше наблизитися до Римо-католицького вчення та теології.

Полеміка про *Filioque*

Важливо сказати, що від самого початку Східні й Західні Церкви визнавали ту саму віру в Пресвяту Трійцю, а саме, що Пресвята Трійця є таїнство єдності в різності, і різності в єдності.

Бог є один, і в той самий час Бог є в трьох особах: одна природа в трьох Особах – Бог Отець, Бог Син і Бог Дух Святий.

Однак, в минулому Східна та Західна Церкви звертали увагу на різні аспекти про походження Святого Духа.

Різниця є дуже технічна та невиразна, і важка для розуміння. Крім того, слова «і Сина» відомі полемікою про *filioque* і спричинили великий поділ в Церкві на протязі століть, наслідки якого ми переживаємо навіть сьогодні.

Катехизм Католицької Церкви

Щоб допомогти зрозуміти дещо краще про це нелегке поняття в Східній та Західній Церквах, корисно процитувати Катехизм Католицької Церкви, параграфи 243 - 248.

Перед своєю Пасхою Ісус сповіщає, що буде послано «іншого Утішителя» (захисника), Духа Святого, який діє від створення і який колись «говорив через пророків», тепер буде з учнями і в них, щоб їх навчати і «вивести до всієї правди» (Ів. 16, 13). Таким чином, Святий Дух об'явлений, як ще одна Божя Особа у відношенні до Ісуса й Отця. (243)

Предвічне походження Духа об'являється в його земній місії. Святий Дух посланий до Апостолів і до Церкви як Отцем в ім'я Сина, так і особисто Сином після того, як

Він повернувся до Отця. Зіслання Особи Духа після прославлення Ісуса виявляє в усій повноті таїнство Святої Трійці. (244)

Апостольська віра у Святого Духа була визнана II Константинопольським Вселенським Собором 381 р. : «Ми віруємо в Духа Святого, Господа Животворящого, Який ісходить від Отця». Тим-то Церква визнає Отця як «джерело і причину всього Божества». Вічне походження Святого Духа не є, однак, без зв'язку з походженням Сина. Ми віримо, що: «Дух Святий, Третя Особа Трійці, є Бог, єдиний і рівний з Отцем і Сином, однієї з ними сутності і однієї природи. Проте не говоримо, що Він є тільки Духом Отця, ані Духом Сина, а є водночас Духом Отця і Сина». Нікейсько-Константинопольський Символ віри визнає: «З Отцем і Сином Він рівнопоклоняємий і рівнославимий». (245)

Латинська традиція Символу віри визнає, що Святий Дух «ісходить від Отця і Сина (*filioque*)». Флорентійський Собор (1438) пояснює: «Святий Дух має свою сутність і своє існуюче буття одночасно від Отця і Сина, і Він вічно ісходить від Обох як від єдиного Начала і через єдине Дихання... Оскільки все, що належить Отцеві, - все, за винятком Свого Батьківства, — Отець Сам дав Єдинородному Синові, народжуючи Його, Син, Який вічно роджений від Отця, має, також, вічно від Отця те, що Святий Дух ісходить від Сина». (246)

Твердження про *filioque* було відсутнє у Символі віри, проголошеному в Константинополі 381 року. Проте, дотримуючись старої латинської та олександрійської традиції, Папа св. Лев догматично визнав його вже у 447 р., ще до того, як Рим у 451 р. на Халкедонському Соборі прийняв до відома і визнав Символ віри 381 року. Використання такого формулювання у Символі віри поступово упродовжувалося в латинській літургії (між VIII і IX ст.). Однак уведення *filioque* до Нікейсько-Констан-

тинопольського Символу віри через латинську літургію ще до сьогодні лишається суперечливою темою у стосунках з православними Церквами. (247)

Східна традиція виражає передусім, що Отець щодо Святого Духа є першоначалом. Визнаючи Духа, що «від Отця ісходить» (Ів. 15,26), вона стверджує, що Святий Дух ісходить від Отця через Сина. Західна традиція, кажучи, що Святий Дух ісходить від Отця і Сина (*filioque*), стверджує передусім єдиносущну спільність між Отцем і Сином. Такий вислів має свою «законну і раціональну» основу, позаяк вічний порядок Божих Осіб у їхній єдиносущній спільності дає підставу пізнавати, що Отець є причиною Святого Духа як «начало безначальне», а також, як Отець Єдинородного Сина, Він разом з Ним є «єдиним началом, від якого ісходить Святий Дух». Це правосильне взаємодоповнення, якщо його не загострювати, не порушує тотожності віри в реальність одного й того ж таїнства, яке проголошується. (248)

Духовне Відродження на Сході

За надхненням деяких Вселенських Архієреїв останніх часів і головно за Івана Павла II, Східні Католицькі Церкви переходять через духовне відновлення, що допомагає нам усвідомити нашу ідентичність, щоб Церква могла дихати «двома легенями», Сходу та Заходу.

Вживання Символа віри

в оригінальній формі

За надхненням II Ватиканського Собору, як вияв літургійного відновлення в Українській Католицькій Церкві, єпископи Української Католицької Церкви в Канаді вирішили, що Символ віри раз і назавжди буде вживатися в оригінальній формі, це означає без слів «і Сина».

Ми робимо це в повній підтримці з Синодом Єпископів Української Католицької Церкви.

Ми робимо це в підтримці з Святішим Отцем, який сам публічно молився “Вірую” без *filioque* на декількох публічних нагодах. Роблячи це, він дав свідоцтво Вселенській Церкві і особливо Українській Католицькій Церкві, щоб вживати Символ віри в її оригінальній формі в Католицькій вірі без усяких упереджень.

Ми робимо це також з великим бажанням, щоб відновити злуку з нашими Православними братами й сестрами, зближуючись ближче до того дня коли ми зможемо ще раз стати одним цілим, як заповідав сам Ісус: «Щоб усі були одно, як ти, Отче, в мені, а я в тобі...» (Ів. 17:21)

Вивчення і впровадження

Зміна є завжди важка, але необхідна.

Ми є в повній свідомості, що рішення повернутися до вживання Символу віри в його оригінальній формі буде сприйнято з ентузіазмом деякою частиною наших вірних, хто вже молиться нею без *filioque*, але менш зрозуміло приймуть інші.

Уділіть час, щоб вивчити і виховати самих себе в цьому особливому питанні і в багатьох інших питаннях віри, які впливають на наше щоденне життя. Ми, єпископи, є впевнені, що ваше життя з Богом там між Вами буде скріплене і благословенне. Віра є завжди важлива.

Чудове видання та пояснююча література під назвою «Символ віри й Пресвята Трійця», допоможе відповісти на ваші запитання, які можливо виникнуть та допоможе вам зрозуміти зміну відносно цього питання. Запитайте свого парафіяльного священника або зверніться за копією до канцелярії.

+ **Михайл Бздель**, Архієпископ Вінніпезький, Митрополит Українців Католиків в Канаді.

+ **Михайл Вівчар**, єпархіяльний єпископ Саскатуну

+ **Северіян Якимишин**, єпархіяльний єпископ Нью-Вестмінстеру

+ **Лаврентій Гуцуляк**, єпархіяльний єпископ Едмонтону

+ **Степан Хміляр**, єпархіяльний єпископ Торонта

+ **Давид Мотюк**, єпископ-помічник Вінніпегу

+ **Василь Філевич**, єпископ-емерит Саскатуну

+ **Корнелій Пасічний**, єпископ-емерит Торонта

Символ віри в 381 році

Віруємо в єдиного Бога Отця, всемогучого, творця неба і землі, і всього видимого і не видимого.

І в єдиного Господа Ісуса Христа, єдинородженого Сина Божого, родженого від Отця перед всіма віками, світло від світла, Бога істинного від Бога істинного, родженого не сотвореного, єдиносущного з Отцем, через кого все постало до буття, заради нас людей і нашого спасіння він зійшов з неба і воплотився з Духа Святого і Марії Діви, став людиною і був розп'ятий за Понтія Пилата; він страждав, і був похований, і воскрес на третій день згідно з писанням; і вийшов на небо і сидить праворуч Отця; він прийде вдруге зі славою судити живих і мертвих; і його царству не буде кінця.

І в Духа, Святого, Господа що дає життя, ісходящого від Отця, рівно-поклоняємого і рівнославимого з Отцем і Сином, що говорив через пророків; в єдину святу, соборну, апостольську Церкву.

Ісповідуємо одне хрищення на відпущення гріхів. Очікуємо воскресіння з мертвих і життя майбутнього віку. Амінь.

Символ віри сьогодні

Вірую в єдиного Бога Отця, вседержителя, творця неба і землі, і всього видимого і невидимого.

І в єдиного Господа Ісуса Христа, Сина Божого, єдинородного, від Отця народженого перед усіма віками. Світло від світла, Бога істинного від Бога істинного, родженого, несотвореного, єдиносущного з Отцем, що через нього все сталося. Він задля нас людей і задля нашого спасіння зійшов із небес, і воплотився з Духа Святого і Марії Діви, і став чоловіком. І був розп'ятий за нас за Понтія Пилата, і страждав, і був похований. І воскрес у третій день, згідно з Писанням. І вознісся на небо, і сидить праворуч Отця. І вдруге прийде судити живих і мертвих, а його царству не буде кінця.

І в Духа Святого, Господа животворного, що від Отця [і Сина] ісходить, що з Отцем і Сином рівно-поклоняємий і рівнославимий, що говорив через пророків. В єдину, святу, соборну й апостольську Церкву.

Ісповідую одне хрищення на відпущення гріхів. Очікую воскресіння з мертвих і життя майбутнього віку. Амінь.